

Jezus Kristus pri sv. Ambroziju*

Govorica o Kristusu. Nasmešek Gospoda Jezusa

Verjetno pri nobenem cerkvenem očetu tema o Jezusu Kristusu ni tako goreča in močna kot pri sv. Ambroziju. Upravičeno nam njegov življenjepisec daje svojski podatek: "Ko je molil, je videl, kako mu prihaja naproti Gospod Jezus in se mu smehlja; in ne mnogo dni za tem nam je bil vzet."¹

Mislim, da je to edino mesto v patristični literaturi, kjer se govori o Jezusovem nasmehu; po drugi strani pa je več kot enkrat razbiral, če že ne nasmeha, pa vsaj dobroto na Kristusovem obličju; in jo je zagnano označeval. Ko je bil že blizu smrti, so ga plemeniti Milančani v Stilihonovem imenu prosili, naj se obrne na Gospoda, da mu podaljša življenje, on pa jim je odgovoril: "Nisem živel med vami tako, da bi me moralo biti sram tega življenja; pa tudi strah me ni umreti, ker imamo dobrega Gospoda."²

Isto trditev srečamo v delu *O pokori*: "Imamo dobrega Gospodarja, ki hoče vsem odpustiti."³ In Posidij piše v *Avguštinovem življenjepis*u, da so iste besede privrele na ustnice hiponskega škofa, ravno ko se mu je bližala smrt, saj je ohranjal živ spomin na Ambrozija in občudovanje.⁴

"Ko vedno znova prebiram spise sv. Ambrozija," piše Michele Pellegrino, "me je nedavno presenetila neka posebnost, ki je doslej še nisem odkril, vsaj ne v tolikšni meri, pri nobenem drugem cerkvenem očetu, tudi pri tistih ne, ki so mu blizu pa času ali osebnih stikih ali po literarni odvisnosti. V nadvse različnih spisih glede snovi ali književne zvrsti: eksegetske razprave ali razprave o nauku, duhovni spisi, pisma ... avtor tako pogosto pre-

kine tek pisanja, ko se obrne na Kristusa."⁵ – "Mislim, ... da ni neutemeljeno govoriti o *novosti* pri sv. Ambroziju."⁶

Natančen nauk in prisrčno dojemanje

Ta človek, ki so ga tja do štiridesetega leta privlačile in vsrkavale vase druge skrbi – iznenada, in ne da bi si želel, je bil po svojih lastnih besedah "iztrgan iz sodišč in od oblasti ter izvoljen v škofovsko službo"⁷ –, nam je zapustil natančen nauk o Kristusovi skrivnosti, z različnimi formulacijami, čeprav mu pogosto ne manjka težavnosti in ovir, ki otežujejo branje. Najbolj pa nas preseneča, da nam je ta oblastnik zapustil svoje živo, skoraj telesno dojemanje bližine "Gospoda Jezusa", kot ga rad imenuje, ali pa "mojega Jezusa".⁸ To dojemanje je prisrčno in gre do prave nežnosti in ganjenosti, iz katere potem privro najbolj drhteče in najsvetlejša strani, kjer se spontano zlivajo teologija, pobožnost in poezija.

Res se je intenzivno posvečal temu, da bi si pridobil dobro teološko izobrazbo, ki je ni bil deležen, tako zaradi dolžnosti svojega poklica kot tudi zato, ker je bil izbran za škofa, ko ni bil še niti krščen in torej še ni bil uveden v Kristusovo skrivnost.

Nekaj izrednega pa je, kako je v iskanju in privlačnosti figure Kristusa, "sijaja očetove slave",⁹ ves njegov nauk in ves njegov pastoralni načrt na edinstven način našel rešitev in poživitev, še prej pa je to našla njegova oseba. Ta je bila vselej zaznamovana z neko strogo in skoraj aristokratsko zadržanostjo; ob stiku z Jezusom pa se odpre in razveže, tako da izpove celo svoja najbolj notranja čutenja in razodene mistično žilico, ki nenado-

ma privre na dan. Kaj takega bi si s težavo zamislili pri "praktičnem" človeku, večšem zakonodajcu in vladanju, ki ga je njemu tuja odločitev, navidez daleč od njegovih pričakovanj in okusa, nenadejano postavila pred nalogo, da razpravlja o Gospodovi skrivnosti.

Gledati in videti Kristusa.

Objem vere

V spisu *O devištvu*, ki je iz let 386-387, opazimo poseben poudarek, teološko zavzetost in kristološko gorečnost Ambrozija. Rečeno je v zvezi z devištvom, toda gotovo velja za vse: Vera omogoči, da vidimo Kristusa, omogoči, da ga dojemamo kot navzočega, tako da nam ga ne more nihče vzeti. Škof govori o Magdaleni pri grobu:

"Veruj in boš videla. Kristus je tukaj in nikoli se ne umakne njim, ki ga iščejo (...) Ne vidiš, da je Kristus tukaj? Ne vidiš, da je Kristus božja moč, da je Kristus božja modrost, da je Kristus svetost, da je Kristus čistost, da je Kristus neoporečnost? (...) Rojen, ne ustvarjen, (...) pravi Bog od pravega Boga? (...) Motiš se (...), če misliš, da so drugi odnesli Kristusa (...) Kristusa niso odnesli iz groba pravičnika niti iz notranjosti njegove device ne iz skritega kotička bogovdane duše. Če bi ga kdo hotel vzeti, ga ne bi mogel."

Pomembno je torej gledati Kristusa: "Kdor ugleda Kristusa, se poboljša, blodi pa, kdor ga ne vidi. (...) Ne more se dotakniti Kristusa hrepenenje omahujočega."¹⁰

"Vstani, odpri: Kristus je pri vratih, trka v preddverju tvoje hiše. Če boš odprla, bo vstopil in vstopil bo z Očetom."¹¹

"Če se ti zdi, da odlaša, vstani. Videti je, da se mudi, če ti dolgo spiš. Videti je, da se mudi, kadar ne moliš; videti je, da se mudi, ko ne dvigaš glasu s psalmi. Posveti prvine svojega bdenja Kristusu, prvine svojih dejanj žrtvuj Kristusu."¹²

"Božja beseda teče, naveličanost je ne ujame, nemarnost je ne zagrabi. Naj gre tvoja

duša naproti njegovi besedi, vztrajaj po sledih nebeškega govora. Hitro gre namreč mimo."¹³

Ta motiv se ponavlja:

"Božja beseda izziva nemarnega in budi zaspanega. On, ki prihaja in trka na vrata, hoče vedno vstopiti. Toda od nas je odvisno, če ne vstopi zmeraj, če ne ostane za vselej. Naj bodo tvoja vrata vedno na stežaj odprta prihajajočemu; odpri svoja vrata, iztegni objem svoje duše (...) Razširi svoje srce, steci naproti soncu večne luči, ki razsvetljuje vsakega človeka. In ta prava luč sveti vsem, toda če kdo zapre svoja okna, se sam prikrajša za večno luč. Torej je tudi Kristus izključen, če ti obrneš ključ svoje duše. Čeprav bi lahko vstopil, noče vdreti kot vsiljivec, noče nikogar prisiliti proti volji."¹⁴

Božjo besedo trdno držijo "tvoje roke vere".¹⁵ "Z vero se dotaknemo Kristusa, z vero vidimo Kristusa."¹⁶

To temo Ambrozij prevesi v molitev in vabi:

"Da bi mi Kristus le odprl vrata! Trkajmo vendar; vedno pričakuje, da bo kdo potrkal, saj je rekel: 'Trkajte in se vam bo odprlo.' Da bi mi le odprl on sam! Kristus je namreč vrata; on je notranjost, on je zunanost."¹⁷

Kje najdemo Kristusa

Ambrozij zagotavlja, da je Kristus blizu vsem, ki ga iščejo.

"Kristus rad prebiva v srcu."¹⁸ V srcu je treba ohraniti njegovo besedo, kakor je tudi v notranjosti duše – podobno kot v Mariji – spočet, da bi se rodil: "Vsaka duša, ki veruje, spočene in rodi božjo Besedo ter prepozna njena dela. V vsakem naj bo Marijina duša, da bo poveljevala Gospoda. V vsakem naj bo Marijin duh, da se bo radoval v Bogu. Če ima Kristus po mesu eno mater, pa je po veri Kristus sad vseh. Vsaka duša namreč sprejema božjo besedo, če se le ohrani neomadeževana in nedotaknjena od zablod ter z neustrašeno sramežljivostjo varuje čistost."¹⁹ – "Po evangeliju

je mnogo očetov in mater, ki rojevajo Kristusa. (...) Izpolni Očetovo voljo, pa boš Kristusova mati (...) Kdor rojeva pravičnost, rojeva Kristusa; kdor rojeva modrost, rojeva Kristusa; kdor rojeva Besedo, rojeva Kristusa.”²⁰

Ambrozij izrecno poudarja osebni odnos, ki ga Kristus vzpostavlja z vsakomer: “(Kristus) razsvetljuje celo podzemlje, da bi vse odrešil. Kristus je pravzaprav vse in vse je v Kristusu, čeprav deluje posamič v vsakem.”²¹

Kristusa lahko najde vsak.

Plovba s Kristusom

Še posebej se Ambrozij sklicuje na Kristusovo navzočnost in jo ima za potrebno pri tveganem potovanju skozi življenje, ki ga rad primerja s plovbo prek viharnega morja. Na palubi je treba imeti visoko dvignjen jambor, drevo križa: “Dobro plujejo tisti, ki imajo na ladjah kot jambor Kristusov križ (...). Ti ne dopustijo,

da bi njihove ladje blodile po morjih, koder bi jih nosili valovi, ampak so usmerjene naravnost v пристanišče odrešenja.”²² “Nihče namreč ne more pluti po tem svetu brez Kristusa.”²³

Ambrozija silno privlači prizor valov, ki se razbijajo ob skalah; velik vtis nanj imajo nevarni morski vetrovi. Rekli bi, da je Ambrozij, tako kot njegov brat Satir, doživel brodolom ali pa ga je spremljala tesnoba pred potovanji po morju, če seveda ni na delu zgolj njegova pesniška občutljivost, ko zgovorno in barvito opisuje valove in viharje.

Jezusova navzočnost v skrivnostih

Ambrozij nam ne ponuja zaključenega in sistematičnega razmisleka o Jezusovi navzočnosti v “skrivnostih”, ki bi ga dopolnil z izdelano zakramentalno teologijo; vendar je njegova prepričevalna beseda jasna in gotova; njen izraz lahko najdemo v teh dveh odlomkih.

Ambrozevo videnje Jezusa. Detajl s. t. i. Wolvinovega *paliotta* (prednja stran oltarja), tolkljana pozlačena srebrna pločevina z vložki iz dragih kamnov, ok. 850, muzej bazilike sv. Ambroža, Milano.

Prvi je ob koncu *Heksamerona*: "Tudi nam naj zapoje pri svetih obredih ta skrivnostni petelin (Kristus). Naj se približa trpljenje Gospoda Jezusa, ki nam vsak dan oprošča prestopke in izvršuje v nas milost odpuščanja. (...) Zapijmo Gospodove skrivnosti, pri Gospodovem telesu naj se zberejo orli."²⁴

Druga trditev, izrecna in pretresljiva, je postavljena na Davidove ustnice in se obrača Kristusa, ki ga zre v prerokbi in priznava za sijaj resnice: "Kristus, pokaži se mi nič več kakor v ogledalu, nič več v ugibanju, ampak iz obličja v obličje; imam te v tvojih zakramentih." – "(David) se je ozrl v prihodnost in ugledal zaklade modrosti in vednosti v Kristusu, videl je vnaprej zakrament krsta."²⁵

Toda za Ambrozija obred sam ne posreduje kakršnegakoli spomina na Kristusa, ampak njegovo resnično navzočnost in učinkovito delovanje v povezanosti s Svetim Duhom. Prav Jezusa se v zakramentu dotikamo in ga izkušamo. To velja še posebej za zakramente krščanskega uvajanja, ob katerih se na dolgo ustavi v svojih mistagogijah.

Ti zakramenti, na posebno vzvišen način pa evharistija, so za Ambrozija kraj, kjer Cerkev izkuša Kristusa, dogodek, ki vanjo vtisne Gospodov pečat. S svojim telesom in krvjo hrani svojo Cerkev in vzpostavlja z njo zakonsko zvezo, ko vanjo vtiske "skrivnost", ki jo mora ta vedno čuvati.

Še v enem zakramentu sveti škof poveljuje Kristusovo navzočnost: v zakramentu sprave. V njem je Kristus navzoč, da obnavlja, in še več, da znova izvršuje čudež Lazarjeve obuditve od mrtvih.

Kje torej lahko izsledimo Ambrozijevega nasmejanega Kristusa? In kako?

Med mnogimi odgovori, ki jih nudi Ambrozij, naj zadošča navesti enega: "Kristus rad

prebiva v srcu," ki stopa v osebni odnos z Odrešenikom. "Kako" pa vključuje Gospodovo usmiljenje, po katerem je Kristus blizu vsakemu, ki ga išče. Kdor je našel Kristusa, je našel vse; on je rešitev od vsakega zla; njegov križ odžene vsak življenjski brodolom; on je hotel preživeti naše življenje od otroštva dalje, da bi tudi mi lahko po njem rasli v popolnosti. Kristus je navzoč v zakramentalnem dejanju, zlasti, "kjer se podeljuje milost", katere moč na novo ustvarja in v kateri se krivda razblini.

Prevedel fr. Miran Špelič OFM

* Odlomki iz knjige: Inos Biffi, *Fede, poesia e canto del mistero di Cristo*, Milano 2003, 20, 55-57, 62-66, 68, 73-74, 76-77.

1. *Vita Ambrosii* 47,1.

2. *Vita Ambrosii* 45,1.

3. *De paenitentia* II,28.

4. *Vita Augustini* 27,7.

5. M. Pellegrino, *Cristo nella spiritualità santambrosiana v: Ambrogio nel XVI centenario ...* Milano 1975, 21.

6. M. Pellegrino, *Veni Domine Iesu v: Corona gratiarum* (Miscelanea Dekkers) Bruges 1975, 5.

7. To se je zgodilo leta 374.

8. *Ep.* 60,4.

9. Iz himne *Splendor aeternae gloriae*.

10. *De virginitate* 4,17-22.

11. *De virginitate* 11,60.

12. *De virginitate* 12,69.

13. 12,74.

14. *Expositio Ps CXVIII* 12,13.

15. *Expos. ev. sec. Lucam* II,59.

16. VI,57.

17. *Apol. Dav. alt.* 7,35-36.

18. *De virginitate* 18,124.

19. *Expos. ev. sec. Lucam* II,26.

20. X,25.

21. X,126.

22. *Expl. Ps. XLVII* 13.

23. *Exp. ev. sec. Lucam* VI,39.

24. *Hexam.* 8,24,90.92.

25. *De apol. proph. David* 12,58.